

פניני הפרשה

תולדות

עלון מס'

960

שנה כ' התשע"ט

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216
כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

האדם נפעל על פי פעולותיו

ויעקב נתן לעשיו לחם ונזיד עדשים ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכורה – יש להתבונן בסדר הדברים בפסוק, מדוע הדבר האחרון הוא ביוזי הבכורה, והרי בפסוק הקודם מבואר שקודם ביזה את הבכורה ואמר "למה זה לי בכורה", ובעקבות זה הסכים למכור אותה בעבור נזיד עדשים? ועוד יש להבין מדוע צריך הכתוב להודיענו מה עשה בינתיים: "ויאכל וישת ויקם וילך"?

רש"י מבאר ענין זה וכותב: "העיד הכתוב על רשעו שביזה עבודתו של מקום". שהרי לפני שאכל את העדשים יש ללמד עליו זכות, שאחזו הבולמוס, ואין אדם נתפס בשעת רעבון ותאוה. לכן ממה שאמר קודם האכילה "ולמה זה לי בכורה", אין בהכרח ראייה על רשעותו, אבל אחרי שאכל ושתה קם והלך, ובכל זאת "ויבז עשו את הבכורה", זה מעיד על מהות האדם.

בהמשך הפרשה שיצחק ביקש מעשיו להכין מטעמים, ובא יעקב ולקח את הברכה, נאמר "ויצעק צעקה גדולה ומרה". עשיו התלונן על שיעקב לקח ממנו את הבכורה ועתה לקח את הברכה. ונשאלת השאלה, הרי עד עתה הוא זלזל בכורה, ואיך פתאום שינה את עורו?

מבארים בעלי המוסר שהכל תלוי היכן האדם נמצא ומהיכן הוא בא. בזמן מכירת הבכורה, עשיו הגיע מהשדה אחרי שעבר חמשה עבירות חמורות: רצה, חילול יוה"כ, בא על נערה מאורסה וכו'. ולכן כאשר הוא שקוע בעבירות ובתאוות, לא פלא שהוא מבזה כל דבר שבקדושה, למרות שהוא מפסיד בזה עולם ומלואו. ואילו בהמשך שהלך לקיים מצות כיבוד אב, והתאמץ מאוד בכך, כיון שבאותה שעה היה עסוק בקיום המצוה, ראה את הדברים אחרת, והבין את המעלות הרוחניות שיש לבכורה, וממילא התעצב שנלקחה ממנו.

יהודי אחד בארצות הברית שהיה רחוק מתורה ומצוות, היה גר בקרבת אנשים יראים ושלמים, ואחר כך עבר לגור במקום של גויים. הלה היה צייר במקצועו, ופתאום לבו נמשך לצייר תשמישי קדושה, ולאט לאט התקרב ליהדות. וזאת בזכות שהיה בקרבת יהודים שומרי תורה ומצוות, והושפע ממעשיהם.

עצה טובה	לא תהו בראייה
כאשר לוקחים ילד בן שלש לחלאקה אצל גדול בתורה, לא כדאי להכין אותו לפני יותר מדאי ("עוד מעט תקבל ברכה אצל רב גדול גדול..."). כשמכינים אותו הרבה, כשמגיעים לפני הרב, הילד נלחץ בוכה ומנסה לברוח...	דנ"א כאשר נחקר הדנ"א לראשונה, החוקרים לא מצאו כל תפקיד ליותר מ-90% מהחומר הגנטי של הדנ"א, ולכן מיהרו לכנותו בשם "פסולת דנ"א". אך כאשר המחקר התפתח, התגלה שבתוך ה"פסולת" הזו חבויים רצפי דנ"א אשר דואגים לוויסות הפעילות של החומר הגנטי. הם חיוניים למעבר של הגנים למצב פעיל בזמן הנכון ובמקום הנכון, ובלעדיהם לא תיתכן השונות בטבע. היתה זו דוגמה נוספת לאופן שבו המדע צועד בצעדי-צב אחרי גילוי התכנון שבטבע, אך ממהר להסיק מסקנות. (הרב דניאל בלם הי"ו)

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סערון זצ"ל

"ידוע הדבר ומפורסם הענין שכל דבר ודבר בין חשוב או אינו חשוב, אין לו ערך ושם אלא בהתמדתו. למשל אין העשיר נקרא עשיר אלא בהתמדתו בעשרותו, אבל אם באיזה זמן מצא מציאה או הרויח ריוח גדול שהתמיד לו רק לימים או לחודשים ושוב חזר למצבו הראשון, אין עליו שם עשיר כיון שלא התמיד לו העושר. וכן הברכה שמקבל האדם לפרקים, אם אינה מתמדת אינה כלום. וכמו כן בלמוד המושכלות, אם ילמד אדם איזו חכמה או מלאכה ולא יתמיד עליה, מיד הוא שוכחה ואינו נקרא עוד חכם באותה חכמה כיון ששכחה". (מגיד חדשות ח"ט דרוש נ"ב).

ויאהב יצחק את עשיו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את יעקב (כה. כח)

אפשר שהסיבה שיצחק אבינו אהב את עשיו יותר מיעקב, כי השקיע הרבה בחינוכו, וכידוע שנתניה מולידה אהבה, וכמו שמצוי שהורים אוהבים הכי הרבה דוקא את הילד שהיה להם הכי קשה להנך אותו. ואילו רבקה שלא היה מוטל עליה החינוך, אהבה את יעקב, כפי הטבע. (הן בשפתותיך, כת"י).

ויבוא עשיו מן השדה והוא עיף (כה. כט)

אמרו חכמינו ז"ל במסכת בבא בתרא (דף ט"ז ע"ב) "והוא עיף", שרצה קודם לכן. כמה דתימא (ירמיה ד' ל"א) כי עיפה נפשי להורגים. וכן הוא במדרש רבה (כאן פרשה ס"ג אות י"ב), וכן פירש רש"י ז"ל. ואפשר לרמוז זאת, שראשי התיבות "ויבוא עשו מן" הן אותיות עמו. וכבר רמזנו פעמים רבות [עיין בדברים ל"ב י"ב] שהוא כינוי למלאך המות בר מינן. וזהו מה שאמרו שרצה, ואז מלאך המות היה עמו. ודו"ק. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

כוחה של ליצנות

בקושי הלצון והשחתתו, כבר האריך רבנו משה חיים לוצאטו זיע"א בספרו "מסילת ישרים" (פ"ה בביאור מפסידי הזהירות), והמשיל זאת "למגן המשוח בשמן, אשר ישמיט ויפיל מעליו החצים ומשליכם לארץ, ולא יניח אותם שיגיעו אל גוף האדם, כן הלצון מפני התוכחה והמרדות, כי בליצנות אחד ובשחוק קטן, יפיל האדם מעליו ריבוי גדול מן ההתעוררות וההתפעלות מה שהלב מתעורר ומתפעל בעצמו, מדי ראותו או שומעו ענינים שיעירוהו אל החשבון והפשפוש במעשים, ובכח הליצנות יפיל הכל לארץ ולא יעשה בו רושם כלל. ולא מפני חולשת הענינים ולא מפני חסרון הבנת הלב, אלא מפני כח הלצון ההורס כל עניני המוסר והיראה".

ומבאר מרן הגרש"מ עמאר שליט"א (ב"ברכת אליהו" שם) שהליצנות אין בה חכמה להפריך את האמת הפנימית של דברי התוכחה, שכן היא כלל אינה מתייחסת עניינית לתוכנם. כוחה של הליצנות היא בהסחת דעתו של האדם מהעיקר שבדברי התוכחה והפניית תשומת לבו לדברים צדדיים וטפלים, וכך נשמטת מטרת התוכחה – והיא התעוררות האדם לתשובה ולתיקון דרכיו. וכדוגמת מגן שמורחים אותו בחלב ושומן עב, עד שכל חץ שיורים עליו מחליק ונשמט הצידה, מבלי שיעשה שום רושם במגן עצמו. וזה מדויק מלשון האימרה המובאת בספרי רבותינו ז"ל "ליצנות אחת דוחה מאה תוכחות". היא אינה מתמודדת עם התוכחה אלא דוחה אותה שלא תעשה שום רושם בלב האדם.

לפיכך, על האדם לברוח ממושב לצים כפי שהזהירנו דוד המלך ע"ה: "ובמושב לצים לא ישב", ועל ידי זה יזכה לקיים את ההמשך "כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה", ויזכה לברכה "והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח" (תהלים א').

בלידת יצחק אבינו, "היו ליצני הדור אומרים: מאבימלך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו. מה עשה הקב"ה? צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל: אברהם הוליד את יצחק. וזהו שכתב כאן יצחק בן אברהם היה, שהרי עדות יש שאברהם הוליד את יצחק" (רש"י בראשית כה, יט).

לא צריך להיות חכם גדול כדי להבין שטענתם של אותם ליצנים מופרכת, שכן אברהם כבר הביא ילד לעולם מהגר (ישמעאל), ומכאן ברור שהעקרות היתה אצל שרה, ומה יכול אבימלך להועיל? ובכלל, איך התעלמו אותם ליצנים מהנס העצום שאשה זקנה ילדה, עובדה שלא ניתן להכחישה? ומדוע בשביל אותם ליצנים שבדור, היה צורך לעשות נס מיוחד וליצור פניו של יצחק כפני אביו אברהם?

מבאר מרן הראש"ל הגאון רבי שלמה עמאר שליט"א בספרו "ברכת אליהו" שאם נשים לב אנשים אלו כונו בפי חז"ל "ליצני הדור" ולא "רשעי הדור", שכן הם באו בכוחה של הליצנות, ולא בכוח הטעם וההגיון. את הליצנים אי אפשר לבלבל עם עובדות. כך היא דרכה של ליצנות, רק זרקו לחלל העולם את הרעיון הריק והשדוף שמאבימלך נתעברה שרה, וכבר נתפסו לזה כל קלי הדעת, ובמקום להסיק את המסקנות המתחייבות מגודל הנס, הריהם מעסיקים את מוחם בדברי הבאי, לדון בענינו של יצחק אם כשר הוא.

על מנת לשמר את חופש הבחירה, ומצד שני לדחות את כוחה של הליצנות, היה צורך בנס, ליצור דיוקנו של יצחק כאברהם, עד שכל "הרואה" (המבקש להתבונן באמת הפשוטה תוך התעלות מהליצנות), חייב להודות מיד: "אברהם הוליד את יצחק".

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

אדם שומע מהרהורי לבו!

סיכוי להרויח שם אפילו מטבע אחת. אף לא אחד יקנה מאתנו סחורה, כי כולם שם הולכים בלי נעליים..."

מהסוכן השני לא נשמע שום אות חיים. חלף השבוע השישי והשבוע התשיעי, השבוע השנים עשר והשבוע החמשה עשר. כאשר כולם דאגו ממש לחייו, הגיע מכתב נרגש: "שלחו לי בבקשה 15,000 זוגות נעליים! יצרתי קשר עם כמה מקומיים מוכשרים וממולחים, דיברנו על פתיחת סניפים בכל האזור ומפעל שיספק עבודה. הפוטנציאל פה אדיר! כולם פה יחפים, אנחנו נמכור כמויות עתק!"

הרי לנו שני אנשים עם מטרה זהה ונתונים שווים. הראשון מסתכל על העובדות היבשות וממהר להתייאש: הם לא צריכים נעליים, ממילא לא נמכור כלום וחבל על הטרחה. השני מסתכל על העובדות היבשות ומתמלא חיים: אם לאף אחד אין נעליים – נוכל לעשות את עסקת חיינו ברווחים אדירים...

מה ההבדל ביניהם? כל אחד שמע מה שרצה לשמוע והבין מה שרצה להבין לפי הרצון הפנימי שלו להצלחת החברה!

בימים שבין מלחמת העולם הראשונה לשניה, היו כאלו שהפסידו במלחמה את כל רכושם, והיו כאלו שדוקא בשל החורבן מצאו להם מקום להתגדר בו ועשו חיל בעסקים.

כזה היה מפעל נעליים משפחתי באירופה שגדל והפך לפירמה בין-לאומית. מנהלי המפעל כבשו נתח אחר נתח בשוק הנעליים האירופי, מינו סוכני מכירות, פתחו חנויות שמכילות אך ורק את נעלי המותג היוקרתי, ומסחרם הלך ופרץ לרוב.

באחד הימים, החליטו מנהלי המפעל לבחון אפשרות להקים באפריקה סניף של המפעל ועוד עשרות חנויות. שם עדיין הציביליזציה לא התפתחה כראוי, הם יכולים להיות בלעדיים – לפחות בתקופה הראשונה – ולגרוף הון רב.

שני סוכנים נשלחו ליבשת השחורה. הם היו אמורים למשש את הדופק ולחזור עם תשובות.

חמשה שבועות חלפו, ואחד הסוכנים חזר. לתמיהת המעסיקים למה זה מיהר לשוב, פרש הסוכן את ידיו לצדדים והודיע בקול נכאים: "נסעתי לחנם. אין

☺ זה לא חוק! ☺

יהודי עובר במסלול הירוק בשדה התעופה, כשמטענו כולל לא פחות מחמשה מקררים. המוכס עוצר אותו מיידית: "סליחה, מה זה צריך להיות?"

"אני יהודי חרדי", מסביר האיש, "וצריך מקרר אחד עבור מזון בשרי, ואחד עבור חלבי".

"נניח", אומר המוכס, "אבל זה מסביר רק שתיים, מה בנוגע לשאר?"

"על פסח שמענת?", שואל היהודי וממשיך, "ובכן, אני זקוק גם לזוג בשרי וחלבי, עבור חג הפסח".

המוכס מגרד את פדחתו ושואל: "ומה לגבי המקרר החמישי?"

"נו, בשביל אחד אתה עושה סיפור?!", מגיב היהודי בתמימות...

☺ חוק חוק אף... ☺

אחת השיטות של היצר הרע היא להכניס את האדם למצב של הרגל ואדישות. פעמים רבות, נגרר אדם מכורח הנסיבות, אל מציאות הסותרת ומנוגדת לתפיסת עולמו ורצונותיו. כתוצאה משחייה ארוכה במצב זה, מתקחים חרשי הביקורת שלו, והוא מסתגל עם הזמן למצבים אשר בימים כתיקונם היה נחרד מהם. אם אותו יהודי מהמכס, הצליח בשיטת האדישות לעבור את המכס גם עם המשה מקררים, כמה עבירות יכול היצר הרע לגרום לנו לעבור בדרך זו...

אוד המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאוזו שליט"א

שאלה: ידוע מנהג יהודי תונס ולוב שהחתן מברך את ברכת האירוסין, אלא שבשנים האחרונות התרופף מנהג זה. האם אני רשאי לברך או שמא יש בכך משום יוהרא?
תשובה: אתה רשאי לברך כדעת הרמב"ם ומרן. המנהג נתבטל כבר מלפני 150 שנה, מפני שרבו עמי הארץ שמתביישים ואינם יודעים לברך. כיום כולם יודעים לברך.

שאלה: ביקשתי מראש הישיבה שבה אני לומד לערוך את חופתי. לאחר מכן התברר לי שאנו במשפחה נוהגים כמנהג תונס שהחתן הוא המברך את ברכת האירוסין. כשהודעתי על כך לראש הישיבה, הוא התנגד לכך, והתנה את עריכת החופה על ידו בכך שהוא יברך את הברכה הנ"ל. האם עלי להתעקש לקיים את מנהג אבותי?

תשובה: תוותר הפעם, אבל תראה לו בשו"ת שואל ונשאל ח"ג שכך המנהג בג'רבא ובלוב וכן פסקו הרמב"ם ומרן. וכך מנהג תימן – והרד"ל בפירושו על פרקי דרבי אליעזר משבח מנהג זה.

שאלה: מה עדיף, תפלה בהנץ לפני טבילת עזרא, או תפלה לאחר הנץ אחרי טבילה?
תשובה: תפלה בהנץ עדיפה מטבילת עזרא, שכבר ביטל חז"ל בתלמוד. ועיין להרמב"ם באגרותיו שכתב כי דת משה רבנו שבעל קרי א"צ טבילה לתפלה. ע"ש.

שאלה: אני גר בישוב שממזרח לו הרים, ולפעמים אצלנו עדיין לא רואים את השמש ובעמק ליד רואים, האם צריך להוריד מהחשבון את ההרים הקרובים פחות מחמש קילומטר?
תשובה: החשבון לפי ניכוי ההרים, זו דעתו של הרי"מ טיקוצ'נסקי, ורבים חולקים עליו. לכן יש ללכת לחומרא ולהתפלל רק בשרואים, ועדיף לאחר מלהקדים (עיין בשו"ת איש מצליח ח"א סימן ט"ו).

שאלה: מה אפשר לומר בתפלה לפני עמוד השחר?
תשובה: מן ותתפלל חנה ותאמר – אפשר לומר גם לפני עמוד השחר, עד "פרשת התמיד". פרשת התמיד והלאה יש לומר רק אחרי עמוד השחר.

שאלה: כמה דקות לפני זמן הנץ המצוין בלוח "כסא רחמים", מותר להתחיל עמידה וייחשב תפלה בניץ?
תשובה: שתי דקות.

שאלה: כמה דקות אחרי זמן הנץ המצוין בלוח "כסא רחמים", מותר להתחיל עמידה וייחשב תפלה בניץ?
תשובה: הוא כבר מאוחר לתחלת הנץ 2 דקות. ואפשר להוסיף עוד 2 דקות בדיעבד.

חידת השבוע

היכן מצינו שמרן בשלחן ערוך מספר על הקורה בעפת עירו?

הפתרון: אורח חיים סי' תקע"ז סעיף י"א לגבי תפלה על ריבוי גשמים: "ועכשיו בעפת מצויים מפולת בתים מפני הגשמים".

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ רבי יצחק בן רחל זצ"ל
להצלחת משפחת בניטה הי"ו